

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ

I. Опис навчальної дисципліни

Українська держава перебуває і перебуватиме у стані постійної загрози зі сторони іноземних держав насамперед Російської Федерації. Військова агресія цієї держави стосовно України, розв'язана гібридна війна вимагає підготовки фахівців для цивільної та військових сфер, новітніх фахівців, що володіють спеціальними знаннями з організації та проведення заходів безпечного функціонування суспільства та держави.

З урахуванням нових форм війни, гібридних, минув той час, коли тільки спеціалізовані вищі навчальні заклади готували кадри для сектору безпеки держави. Зазначена війна вторглася у цивільні сфери життєдіяльності особи. Вона проникає у цивільні управлінські структури, з урахуванням цього виникає необхідність наявності у цих структурах відповідних фахівців, які б мали знання і практичні навички з організації ефективної протидії цьому виду загроз.

Сучасні інформаційні технології перетворили майже кожен сферу людської діяльності, в тому числі вони зробили революцію і в військовому мистецтві. Традиційна війна змінилася принципово новими формами протиборства, в яких перемога досягається не за допомогою класичного або навіть ядерної зброї і звичних способів ведення війни, а шляхом масового використання нових засобів інформаційної зброї. Це «несмертельна» зброя набуває властивостей, що дозволяє і навіть перевершити зброю масового ураження. Воно стає найнебезпечнішим, що знищує особистість, цілі суспільства, не руйнуючи їх фізично.

Інформаційне забезпечення стало одним з центральних понять сучасного світу в самих різних областях від індивідуальних джерел отримання інформації до інформаційної безпеки держав.

Проблема інформаційного забезпечення, безпеки та воєн набула глобального характеру, тому сьогодні жодна держава не в змозі захистити себе, використовуючи одні лише військово-технічні засоби. Забезпечення безпеки все більше і більше стає комплексним завданням, серед яких інформаційна складова займає одне з лідируючих місць.

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни - сформувати у студентів систему теоретичних знань про сутність, зміст та механізм проведення спеціальних інформаційних та психологічних операцій, ознайомити із силами та засобами, які задіюють для цього, а також ознайомити із структурами іноземних держав, що уповноважені здійснювати зазначене на своїй території та на території інших держав, навчити протидіяти інформаційним та психологічним операціям, у межах професійної діяльності.

Завдання:

- ознайомити з організацією та проведенням спеціальних інформаційних та психологічних операцій;
- опанувати знання про форми і методи проведення інформаційно-психологічних операцій;
- навчити організовувати та направляти відповідні сили та засоби, щодо запобігання інформаційно-психологічного впливу на особистість;
опанувати знання щодо виявлення фактів інформаційного та психологічного впливу.

III. Результати навчання

За результатами навчання слухачі зможуть:

- використовувати понятійно-категоріальний апарат загальної теорії проведення інформаційно-психологічних операцій;
- знати структуру, об'єкти, суб'єкти та принципи проведення інформаційно-психологічних операцій;
- знати про особливості забезпечення інформаційної та психологічної безпеки особистості;
- ефективно використовувати нормативно-правові засади діяльності суб'єктів організації проведення інформаційно-психологічних операцій;
- уміти виявляти ознаки та факти проведення інформаційно-психологічних операцій що проводяться Російською Федерацією проти України як загрозу національній безпеці, а також організовувати протидію інформаційній агресії Російської Федерації.
- уміти використовувати сутнісні характеристики, механізми протидії інформаційно-психологічним операціям та набуті комплексні навички і вміння аналізу практичних проблем з організації проведення інформаційно-психологічних операцій у професійній діяльності;
- організовувати протидію інформаційним та психологічним операціям;
- уміти планувати та організовувати інформаційно-психологічні операції в мирний, загрозливий період та в період війни;
- використовувати дозволені законами України технічні засоби, для забезпечення проведення інформаційно-психологічним операціям в мирний період, загрозливий період та період війни;
- вивчати та аналізувати досвід зарубіжних держав із проведення інформаційно-психологічних операцій;
- аналізувати внутрішні та зовнішні складові процесів виявлення та протидії гібридним загрозам, їх роль та важливість в контексті захисту національної безпеки держави;
- виявляти ознаки та факти ворожого гібридного впливу, як загрози національній безпеці;
- аналізувати комплексну природу, складність, логіку і закономірності гібридних загроз;
- використовувати досвід держав-членів НАТО та інших провідних зарубіжних країн із захисту національної безпеки держави в умовах гібридних загроз;

- забезпечувати громадську стійкість та безперерйність професійної діяльності в умовах гібридних загроз.

Програмними результатами навчання, згідно з освітньо-професійною програмою «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, є:

ПРН-1. Застосовувати системний аналіз та синтез для вирішення завдань забезпечення національної безпеки держави.

ПРН-3. Ухвалювати обґрунтовані рішення з питань забезпечення національної безпеки держави (за сферами забезпечення та видами діяльності), зокрема в умовах багатокритеріальності, неповних чи суперечливих інформації та вимог.

ПРН-8. Забезпечувати принцип гендерної рівності під час здійснення професійної діяльності.

ПРН-9. Синтезувати спектр заходів та підходів, що можуть бути використані для вирішення проблем, пов'язаних із викликами глобальній, європейській та регіональній безпеці.

ПРН-17. Комплексно використовувати комунікативні можливості у різних сферах національної безпеки та розуміти особливості провадження кризового менеджменту у сфері управління національною безпекою.

ПРН-18. Демонструвати розуміння комплексної природи, складності, логіки і закономірності гібридних загроз.

ПРН-19. Виявляти, ідентифікувати, класифікувати гібридні загрози та ефективно на них реагувати в міжгалузевій взаємодії.

ПРН-20. Використовувати сучасні технології для прийняття рішень в боротьбі із гібридними загрозами.

ПРН-21. Застосовувати спеціалізовані знання у ефективній протидії гібридним впливам у сфері національної безпеки.

IV. Програма навчальної дисципліни (структура дисципліни)

№	Тема дисципліни	Вид навчального заняття	Самостійна робота	Обов'язкове читання	Контрольні заходи
1	Вступ. Інформаційні та психологічні операції як навчальна дисципліна.	Лекція (2 год.) Семінарське (2 год.)	Горбулін В.П., Додонов О.Г., Ланде Д.В. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія. — К.: Інтертехнологія, 2009. — 164 с. (8 год.)	Основна література: 3,4,6 Допоміжна література: 8-23	Бесіда з викладачем. Ознайомлення з теоретичними основами навчальної дисципліни

			заочна форма 9 год.		
2	Поняття та генеза спеціальних інформаційних та психологічних операцій. Специфіка форм і методів проведення інформаційно-психологічної боротьби	Лекція (2 год.) Семінарське (2 год.) заочна форма Лекція 1 год.	Ознайомитися із етапам розвитку інформаційних та психологічних операцій. (10 год) заочна форма 9 год.	Основна література: 6,7 Допоміжна література: 15,19,20	Обговорення проблемних питань.
3	Основні теоретичні вчення щодо інструментів та технологій проведення інформаційних та психологічних операцій.	Лекція (2 год.) Семінарське (2 год.) заочна форма Лекція 1 год. Семінарське 2 год.	Теоретичні погляди Бернейса, Ліппмана (8 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 6,7. Допоміжна література: 8, 9.	Аналіз поглядів Бернейса, обговорення теоретичних питань, робота у парах.
4	Правові та організаційні засади організації і проведення спеціальних інформаційно-психологічних операцій уповноваженими структурами України.	Лекція (4 год.) Семінарське (4 год.)	Ознайомитись з нормативно-правовим актами що регламентують можливість проведення спеціальних інформаційно-психологічних операцій в Україні (10 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 3 . Допоміжна література: 15, 18	Обговорення нормативно-правові акти, аналіз опрацьованого матеріалу, робота в групах.
5	Виконавчий проведення інформаційно-психологічних операцій у цивільній сфері.	Лекція (2 год.) Семінарське (2 год.)	Опрацювати основну та додаткову літературу із теми до заняття (8 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 6, 7. Допоміжна література: 9,10,12.	Робота з індивідуальними завданнями.
6	Психологічні операції у загрозливий період.	Лекція (4 год.) Семінарське (2 год.)	Опрацювати основну та додаткову літературу із теми до заняття	Основна література: 6, 7.	Захист презентаційного матеріалу

		заочна форма Лекція 2 год. Семінарське 2 год.	(8 год.) заочна форма 9 год.	Допоміжна література: 15, 16,	
7	Виконавчий механізм організації та проведення інформаційно-психологічних операцій в Україні та іноземних держав (в воєнний період)	Лекція (4 год.) Семінарське (2 год.)	Опрацювати основну та додаткову літературу із теми до заняття (8 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 3,4,6	Моделювання проблемних інформаційних ситуацій, робота у парах.
8	Врахування групових та етнопсихологічних особливостей при плануванні та проведенні спеціальних інформаційно-психологічних операцій.	Лекція (2 год.) Семінарське (4 год.) заочна форма Лекція 2 год.	Написати наукове есе на тему, що стосується окремих етносів. (8 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 3,7 Допоміжна література: 8-15	Захист наукового есе
9	Контрольна робота	Семінарське (2 год.)	Повторити вивчений матеріал заочна форма 9 год.	Опрацювати конспект лекцій та основну літературу 3,7.	Написання тестових завдань
10	Історичний та міжнародний досвід підготовки та проведення спеціальних інформаційно-психологічних операцій	Лекція (4 год.) Семінарське (4 год.) заочна форма Лекція 2 год.	Опрацювати основну літературу до заняття (8 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 3, 4, 6	Обговорення теоретичних питань, робота в групі.
11	Компрометація як форма проведення спеціальних інформаційно-психологічних операцій. Дезінформування (обман) противника).	Лекція (2 год.) Семінарське (4 год.) Заочна форма Семінарське 1 год.	Самостійно опрацювати питання що стосуються компрометації політичних лідерів окремих держав. Визначити які засоби при	Основна література: 7 Допоміжна література: 20.	Робота з індивідуальними завданнями.

			цьому використовували сь (8 год.) заочна форма 9 год.		
12	Пропаганда як інструмент проведення інформаційно-психологічних операцій.	Лекція (2 год.) Семінарське (2 год.) Заочна форма Семінарське 1 год.	У бібліотеці Академії здійснити пошук літератури що стосується пропаганди. . Виписати та коротко занотувати суть змісту 5 з них. (8 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 3	Виступи за анотаціями книг за темою 7,8,9,10
13	Роль і місце ЗМІ в проведенні спеціальних інформаційно-психологічних операцій.	Лекція (4 год.) Семінарське (2 год.) заочна форма Лекція 2 год.	Опрацювати основну літературу до заняття (8 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 6 Допоміжна література: 9-23	Робота з індивідуальними завданнями.
14	Виявлення ознак інформаційно-психологічної операції (впливу) Захист від інформаційно-психологічного впливу.	Лекція (4 год.) Семінарське (4 год.)	Схематично відобразити складові систему захисту від інформаційно-психологічного впливу. (8 год) заочна форма 9 год.	Основна література: 6.7 Допоміжна література: 22,23	Розробка схеми захисту від інформаційно-психологічного впливу.
15	Огляд сучасного практичного досвіду використання спецпідрозділів ІПСО в Україні	Лекція (2 год.) Семінарське (2 год.)	Опрацювати основну літературу до заняття (8 год.) заочна форма 9 год.	Основна література: 6	Робота в парах. Моделювання проблемних ситуацій, варіанти їх вирішення.
16	Практичні аспекти організації і проведення окремих ІПСО.	Лекція (2 год.) Семінарське (4 год.)	Опрацювати основну літературу до заняття (8 год.)	Основна література: 6	Робота з індивідуальними завданнями.

		Заочна форма Семінарське 2 год.	заочна форма 9 год.		
17	Підсумкова контрольна робота	Семінарське (2 год)	Повторити вивчений матеріал (8 год.) заочна форма 9 год.	Опрацювати конспект лекцій та основну літературу за вибором студента.	Тест з розгорнутими питаннями

V. Порядок оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Контрольні заходи	Вимоги до виду контролю	Оцінювання
Уміти використовувати понятійно-категоріальний апарат загальної теорії проведення інформаційно-психологічних операцій, а також знати структуру, об'єкти, суб'єкти та принципи проведення інформаційно-психологічних операцій.	Обговорення в групі, робота під час семінарського заняття.	Виконання поставленого завдання в повному обсязі. Оцінюємо активність під час семінарського заняття, чіткість і ясність висловлюваної думки, логічний виклад матеріалу.	42 бали (21*26.=42) Заочна форма 20 балів
Уміти використовувати сутнісні характеристики, механізми протидії інформаційно-психологічним операціям та набути комплексні навички і вміння аналізу практичних проблем з організації проведення інформаційно-психологічних операцій у професійній діяльності та організовувати протидію інформаційним та психологічним операціям.	Написання контрольної роботи	Систематизація отриманих знань. Чітка, логічно структурована відповідь під час написання тестових завдань.	20 балів
Студенти повинні знати про особливості забезпечення інформаційної та психологічної безпеки особистості, ефективно використовувати нормативно-правові засади діяльності суб'єктів	Написання та захист наукового есе	Чітко і аргументовано викладати думки. Текст 12 шрифт, 1,5 інтервал, Times New Roman, 1000-2000 слів	8 балів Заочна форма 10 балів

організації проведення інформаційно-психологічних операцій, та уміти виявляти ознаки та факти проведення інформаційно-психологічних операцій що проводяться Російською Федерацією проти України як загрозу національній безпеці, а також організовувати протидію інформаційній агресії Російської Федерації.			
Здобувачі освіти повинні вміти планувати та організовувати інформаційно-психологічні операції в мирний, загрозливий період та в період війни, використовувати дозволені законами України технічні засоби, для забезпечення проведення інформаційно-психологічних операціям у мирний період, загрозливий період та період війни, а також вивчати та аналізувати досвід зарубіжних держав із проведення інформаційно-психологічних операцій.	Підсумкова контрольна робота	Письмові відповіді на 2 питання. Відповіді повні, логічні, з наведенням прикладів	30 балів <i>Заочна форма</i> 70 балів

VI. Рекомендована література

Основна:

1. Конституція України. Електронний ресурс <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України „Про захист населення і територій при надзвичайних ситуаціях техногенного і природного характеру” 2000.
3. Горбулін В.П., Додонов О.Г., Ланде Д.В. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія. — К. : Інтертехнологія, 2009. — 164 с.
4. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Георгій Почепцов. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. — 497 с.
5. Почепцов Г. Контроль над розумом. — Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. — 350 с.
6. Крисько В.Г. Секрети психологічної війни. (Цілі, завдання, методи, форми, досвід) Видавництво: Мінськ 1999. Електронний ресурс. <http://www.evartist.narod.ru/text19/003.htm>

Додаткова:

7. Иванов В. Ф. Аспекты массовой коммуникации: Часть I. Информация и коммуникация: Монография. — Киев: ЦВП, 2009. — 190с.
8. Иванов В. Ф. Аспекты массовой коммуникации: Часть II. Массовая коммуникация: Монография. — Киев: ЦВП, 2009. — 109 с.
9. Иванов В. Ф. Аспекты массовой коммуникации: Часть III. Теории и модели массовой коммуникации: Монография. — Киев: ЦВП, 2009. — 330 с.
10. Иванов В., Сердюк В. Журналістська етика: 3-є вид., випр. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.— 224 с.
11. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. — К.: Орианы, 2000. — 448 с.
12. Лігачова Н., Черненко С., Иванов В., Дацюк С. Маніпуляції на ТБ. — К.: Телекритика Інтерньюз, 2003. — 190 с. Кулик В.
13. Щербаченко Т. Як не заблукати в павутині – Львів: Видавництво Старого Лева, 2013. – 104 с.
14. Курбан О. В. Теорія інформаційної війни: базові основи, методологія та понятійний апарат // наук. журнал «ScienceRise» — 2015, № 11(1). С. 95-100
15. Quadrennial Defense Review Report. 2006. February 6. The Secretary of ^ Defense. 1000 Defense Pentagon. Washington. P. 92
16. Tatham S.A. Strategic Communication: A Primer Academy of the United Kingdom, 2008.
17. Schudson M. The Menu of Media Research // Media, Audience and Social Structure / Ed. By Ball—Rokeach S. J., Cantor G. C. — Newbery Park, 1986, 43
18. Chandler D. Marxist Media Theory // <http://www.abcr.ac.uk/media/Documents/marxism/marxism.html>
19. Psywar Leaflets and Documents // <http://www.parascope.com/ds/1096/psydoc.htm>
20. Кастельс М. Информационная эпоха. — М.: ГУ ВШЭ, 2000.
21. Bennett G. The SVR. Russian Intelligence Service. Cl03. — Camber-lev Surrey : The Conflict Studies. Royal Military Academy Sandhurst. — 2000. - P. 18.

VII. Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Стратонова, Н. О. Максими П. В контексті сучасної інтернет-комунікації. // Наукові записки. Серія «Філософія». — Острог : видавництво Національного університету «Острозька академія». — С. 66-71. / [Електронний ресурс]. — режим доступу http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nznuoafs_2016_19_13.pdf
2. Стратонова Н. О. Кіберкультура: антропологія інтернету / Н. Стратонова // Наукові записки. Серія «Філософія». — Острог : видавництво Національного університету «Острозька академія». — Вип. 16. — 2014. — С. 90-95. / [Електронний ресурс]. — режим доступу <http://eprints.oa.edu.ua/3866/1/19.pdf>
3. Глосарій гібридних загроз URL: <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary/>
4. Електронний ресурс: Європейський центр з протидії гібридним загрозам Hybrid CoE URL: <https://www.hybridcoe.fi/>
5. Addressing Hybrid Threats: Priorities for the EU in 2020 and Beyond, European View 2020, Martens Center for European Studies, Vol. 19(1) 62–70.
6. Cederberg A. How can Societies Be Defended against Hybrid Threats? / A. Cederberg, P. Eronen // STRATEGIC SECURITY ANALYSIS SEPTEMBER, 2015. — No 9. URL : http://www.defenddemocracy.org/content/uploads/documents/GCSP_Strategic_Security_Analysis_-_How_can_Societies_be_Defended_against_Hybrid_Threats.pdf.

7. Chambers J. Countering gray-zone hybrid threats. Analysis of Russia's 'New Generation Warfare' and Implications for the US Army / J. Chambers. – October 18, 2016. URL : <https://mwi.usma.edu/wp-content/uploads/2016/10/Countering-Gray-Zone-Hybrid-Threats.pdf>.
8. Countering hybrid threats: EU-NATO cooperation. – March, 2017. URL : [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599315/EPRS_BRI\(2017\)599315_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599315/EPRS_BRI(2017)599315_EN.pdf).
9. Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare a Multinational Capability Development Campaign project URL : https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/647776/dar_mcdc_hybrid_warfare.pdf.
10. Davis J.R. Jr. Continued evolution of hybrid threats. The Russian Hybrid Threat Construct and the Need for Innovation URL : http://www.ileridunya.com/wp-content/uploads/2016/02/CONTINUED_EVOLUTION_OF_HYBRID_THREATS.pdf.
11. Defence Budgets and Cooperation in Europe: Developments, Trends and Drivers URL: http://www.iai.it/sites/default/files/pma_report.pdf
12. Department of Defense: Report on Strategic Communication. URL: http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dod/dod_report_strategic_communication_11feb10.pdf.
13. Joint communication to the European Parliament and the Council. Joint framework on countering hybrid threats. A European Union response 2016 URL : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0018>.
14. Kofman M. A Closer Look at Russia's 'Hybrid War' / M. Kofman, M. Rojansky // Kennan Cable (Kennan Institute at the Woodrow Wilson Center, April 2015). – № 7, April 2015. URL : <https://www.files.ethz.ch/isn/190090/5-KENNAN%20CABLE-ROJANSKY%20KOFMAN.pdf>.
15. Michael Rühle, Clare Roberts (2021). Enlarging NATO's toolbox to counter hybrid threats, 19 March, URL : <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/03/19/enlarging-natos-toolbox-to-counter-hybridthreats/index.html>
16. Pomerantsev P. Why we're post-fact? URL: <https://granta.com/why-were-post-fact/>
17. Security and defense: Significant progress to enhance Europe's resilience against hybrid threats – more work ahead European Commission. – Press release, Brussels, 19 July 2017. URL : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-2064_en.htm.
18. Thiele R. D. Hybrid Threats – And how to counter them / R. D Thiele // ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security. – Issue No. 448, Sep 2016. – S. 2. URL : http://www.ispsw.com/wp-content/uploads/2016/09/448_Thiele_Oslo.pdf.
19. Understanding hybrid threats. Briefing European parliamentary research service. – June, 2015. URL : [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/564355/EPRS_ATA\(2015\)564355_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/564355/EPRS_ATA(2015)564355_EN.pdf).

VIII. Політика доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності.

Окреслимо його основні складові:

- Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб.
- Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

- Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів.
- Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Курс підготовлено за рекомендаціями проєкту ERASMUS+ «Академічна протидія гібридним загрозам–WARN» Erasmus+ Capacity Building Project WARN 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-CBHE-J

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

